מטמא בזיבה ואי ס"ד יש בו משום ריסוקי אברים איקרי כאן מבשרו ולא מחמת אונסו הכא במאי עסקינן כגון שיצא דרך דופן ת"ש עגל שנולד בי"ט שוחטין אותו בי"ט ה"נ כגון שיצא דרך דופן ת"ש ושוין שאם נולד הוא ומומו עמו שזה מן המוכן וכי תימא ה"נ שיצא דרך דופן דרך דופן מי קדוש והא א"ר יוחנן מודה היה ר"ש לענין קדשים שאינו קדוש הב"ע שהפרים על גבי קרקע ואמר ר"נ בית המטבחים אין בו משום ריסוקי אברים ההוא תורא דנפל ואישתמע קל נגיחותיה על רב יצחק בר שמואל בר מרתא שקל משופרי שופרי אמרי ליה רבנן מנא לך הא א"ל הכי אמר רב צפרניו נועץ עד שמגיע לארץ א"ר יהודה אמר רב עמדה אינה צריכה מעת לעת בדיקה ודאי בעיא הלכה אינה צריכה בדיקה רב חייא בר אשי אמר אחת זו ואחת זו צריכה בדיקה אמר רב ירמיה בר אחא אמר רב פשטה ידה לעמוד אע"פ שלא עמדה עקרה רגלה להלך אע"פ שלא הלכה ורב חסדא אמר ניערה לעמוד אע"פ שלא עמדה (והלכתא היכא דנפלה מן הגג בדלא ידעה ועמדה ולא הלכה צריכה בדיקה ואינה צריכה מעת לעת ואם הלכה אפילו בדיקה נמי לא צריכה) אמר אמימר משמיה דרב דימי מנהרדעא נפולה שאמרו צריכה בדיקה כנגד בני מעיים אמר ליה מר זוטרא הכי אמרינן משמיה דרב פפא צריכה בדיקה כנגד בית החלל כולו א"ל הונא מר בר בריה דרב נחמיה לרב אשי סימנין מאי א"ל סימנין קשין הן אצל נפילה אמר רב יהודה אמר שמואל עוף שנחבט על פני המים כיון ששט מלא קומתו דיו ולא אמרן אלא ממטה למעלה אבל מלמעלה למטה מיא הוא דאשפלו ואי מיא קיימי לית לן בה ואי שדא ציבי וקדמיה הא קדמיה גלימא מתיח חיישינן דלא מתיח לא חיישינן עוף ומעופף לא חיישינן איזלא ומקרבי קיטרי חיישינן לא מקרבי קיטרי לא חיישינן ביתנא דעביד בטוני חיישינן דהאי גיסא ודהאי גיסא לא חיישינן אסורייתא חיישינן ביתנא דדייק ונפיץ לא חיישינן דייק ולא נפיץ חיישינן דעביד ביזרי כיון דאיכא ביה קטרי חיישינן דקתא חיישינן דקדקתא לא חיישינן גברא חיישינן תימחתא לא חיישינן קיטמא נהילא חיישינן לא נהילא לא חיישינן

חול

מטמא בזיבה. אם יצא ממנו זוב: **ואי ס"ד יש בו משום ריסוקי אברים.** הרי חולה הוא וזו אחד משבעה דרכים שהזב נבדק בהן דזב אינו מטמא באונס [כריתות ח:] דכתיב (ויקרא טו) זב מבשרו שיהא בשרו כמות שהוא שלם ולא באונס: **דרך דופן.** ע"י סם וכן הוא וכן אמו חיין ואין לומר שלאחר שמתה אמו הוציאוהו דקי"ל במסכת נדה (דף מד.) הוא מיית ברישא: **עגל שנולד בי"ט.** אין כאן משום מוקצה שהרי מוכן היה אגב אמו ושוחטין אותו בו ביום. אלמא משום ריסוקי אברים נמי לית ביה: **ושוין.** תנאי דפליגי במסכת ביצה (דף כו:) גבי בכור שנולד בו מום בי"ט ושוין דאפילו האוסר בנולד בו ביום מום משום דמוקצה היה בין השמשות מחמת איסור קדשים בחוץ אבל אם נולד היום ומומו עמו מוכן הוא שלא נאסר מעולם דהא במעי אמו היה מוכן אגב אמו ומותר דבכור אינו קדוש עד שיולד וכשנולד הרי מומו עמו וראוי לישחט בחוץ: **דרך דופן מי קדיש.** בבכורה דבעינן מום לישחט במדינה: **מודה ר"ש.** אע"ג דפליג במסכת נדה (דף מ.) גבי יוצא דופן ואמר הרי הוא כילוד ויושבת עליו ימי טומאה וטהרה התם הוא דאיתרבאי מואם נקבה תלד[ט] לרבות יוצא דופן אבל לענין קדשים מודה שאינו קדוש דכתיב כי יולד[י] פרט ליוצא דופן (לעיל דף לח:): **הכא במאי עסקינן.** הא דקתני מותר בו ביום ולא חייש לריסוק אברים: **כגון שהפרים ע"ג קרקע.** ננער לעמוד ותחב פרסותיו לעמוד דאמרינן לקמן גבי נפולה עמדה מנפילתה אינה צריכה מעת לעת: **בית המטבחים.** כשמפילין אותו לארץ לשוחטו אפילו ממקום גבוה: **דנפל.** בבית המטבחים: **קל נגיחותיה.** כמו (ב"ק דף פ.) גונח מלבו פלינדרי"ש בלע"ז. שנשמע קול יללתו כשנפל: **מנא לך הא.** דלא חיישת לריסוק: **צפרניו נועץ.** כשהוא [א]שוהה ליפול כל שעה הוא מתחזק בצפורניו עד שאינו נופל מגובה: **עמדה.** אמתניתין קאי שנפלה מן הגג ועמדה ולא הלכה אינה צריכה שהייה מעת לעת: **אבל בדיקה בעיא.** במוח השדרה ובשבירת רוב צלעות ובעקירת חוליא. והיכא דלא עמדה אפילו בדקוה ומצאת שלמה טרפה משום החבט שנתפרקו פרקיה וחוליותיה ואם הלכה אפילו בדיקה לא בעיא: **אע"ג דלא עמדה.** ואינה צריכה שהייה מעת לעת: **ננערה לעמוד אע"פ.** שלא פשטה ידה אלא נתחזקה ורצתה לעמוד: **היכא דנפלה מן הגג.** בלא ידעה דאי ידעה הא אמרינן (ע"א) דאמדה נפשה: **כנגד בני מעיין.** שמא נקרע רוב המיעים או ניקבו הדקין: **כנגד כל החלל.** משום שבירת רוב צלעות או עקירת חוליות: **סימנין מאי.** מי בעי בדיקה שמא נעקרו: **עוף שנחבט.** [ב]ונפל על כרחו על פני הנהר ואיכא למיחש לריסוק: **כיון ששט מלא קומתו.** הוה ליה כהליכה שאינה צריכה בדיקה: **ואי מיא דקיימי.** כגון אגמים: **לית לן בה.** דאפילו מלמעלה למטה שפיר דמי[כ]: **ואי שדי ציבי.** ואם היו קסמי עצים מושלכין בנהר: **וקדמיה.** איהו לציבי [ג]מלמעלה למטה אפילו במיא דלא קיימי שרי דכיון דקדמיה איהו לציבי איהו דקא שט: **גלימא.** פרוש על גבי יתדות באויר: **ומתיח.** שפיר ונפל עוף עליו: **חיישינן.** לריסוק ובעי שהייה דכיון דמתיח שפיר קשה הוא: **עוף ומעופף.** ואם כפולה הטלית ואפילו מתוחה: **לא חיישינן.** דאינה נמתחת יפה: **איזלא.** עוף שנפל ברשת הפרושה באויר: **אי מיקרבי קיטרי.** קשרי החוטין שבהם סמוכין זה לזה תמיד: **חיישינן.** שמא הקשרים רסקוהו: **ביתנא דעביד בטוני.** פשתן העשוי חבילות חבילות: **חיישינן.** שהרי קשה הוא: **דהאי גיסא ודהאי גיסא.** אם נפל על צדי החבילה מכאן ומכאן בהשמטה: **לא חיישינן.** דכי מטי עלייהו משתריק ומשתמיט ולא מלקי ליה: **אסורייתא.** חבילות של קנים: **ביתנא דדייק (ונפיץ).** חבוט בטוד"ה בלע"ז: **ונפיץ.** אשקוש"א: **לא חיישינן.** אם שטוח על גבי קרקע ונופל עוף עליו: **דייק ולא נפיץ.** שהרי הגבעולין מלקין העוף: **דעביד ביזרי.** פופיד"ש אפילו דייק ונפיץ חיישינן משום קטרי דאית ביה: **דקתא.** נעורת שהרי גבעולין הנגערין מן הפשתים כשמנפצין אותו: **חיישינן.** אם נפל עוף עליהן: **דקדקתא.** דקה מן הדקה וגם היא נעורת: **לא חיישינן.** אם יש ממנה כרי על גבי [ד]קרקע ונפל עוף עליהן לא חיישינן לפי שהיא רכה: **גברא.** סיב הגדל סביב הדקלים ומייבשין אותו ונחלק לרצועות ומפשילין ממנו חבלים וכל זמן שלא נעשה רצועות הוא קשה: **תימחתא.** לאחר שחלקוהו לרצועות להאי גברא כמו שעושין לקליפת עץ הקרוי טיי"ל: **קיטמא נהילא.** מרוקד בנפה נכנס ונעשה קשה: **לא נהילא.** אינו נכנס וכל שעה הוא [ה]טפוף ואינו קשה:

חול

מודה רבי שמעון לענין קדשים. לא הוה צריך כאן לדברי רבי יוחנן דבבכור עסקינן דתלי רחמנא בפטר רחם וקדשים גופייהו לא יליף ר"ש אלא מבכור לידה לידה כדאמר בריש יוצא דופן (נדה דף מ.) ולרבותא נקט הכא כל קדשים: **עמדה** אינה צריכה מעת לעת אבל בדיקה ודאי בעיא. אבל לא עמדה בעיא ודאי מעת לעת ובעיא נמי בדיקה כדתנן לקמן (דף נו.) דרסה וטרפה בכותל או שריצצתה בהמה צריך מעת לעת ואמר בגמרא משום ר"א בר' ינאי אחת זו ואחת זו צריכה בדיקה וא"ת והא תניא בפ' התערובת (זבחים דף ע:) נתערבה בשור שנעבדה בו עבירה בכלאים ובטרפה ובגמרא (דף עד:) פריך האי טרפה היכי דמי אי דידע ליה נשקלה אי דלא ידע ליה מנא ידע ומשני ר"ל דאיערב בנפולה ופריך בנפולה לבדקיה ומשני קסבר עמדה צריכה מעת לעת הלכה צריכה בדיקה והשתא על כרחך עיקר שינויא לא הוי מעמדה צריכה מעת לעת דאכתי ליבדקיה בהילוך ועוד דכיון דמעת לעת סגי אמאי קתני ירעו עד שיסתאבו אלא עיקר שינויא מהלכה צריכה בדיקה וכיון דאין מרויח שום דבר במה שאומר עמדה צריכה מעת לעת נ"ל למימר הכי הא כ"ע מודו הכא דעמדה אינה צריכה מעת לעת ונראה דגרסי' התם עמדה אינה צריכה מעת לעת אע"ג דלא צריך ליה התם נקטיה אגב הלכה בעיא בדיקה: **והלכתא** היכא דנפלה מן הגג כו'. הא דלא קאמר הלכה כרב יהודה בריסוק אברים משום דבעי לאשמועינן דוקא עמדה למעוטי פשטה ידה לעמוד וננערה לעמוד:

קטניות

עין משפט
נר מצוה

קמו א מיי' פ"ב מהל' יו"ט הל"א סמג לאוין עה טוש"ע או"ח סי' תצח סעי' ה:

קמז ב מיי' פ"ג מהל' איסורי מזבח הל"ד והלכה יא:

קמח ג ד מיי' פ"ט מהל' שחיטה הל"ב סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סימן נח סעי' י:

קמט ה מיי' שם הל"ט טוש"ע שם סעי' ד:

קנ ו מיי' שם טוש"ע שם סעי' ו:

קנא ז ח מיי' שם הל"י והלכה יח טוש"ע שם ס"ג:

קנב ט י כ מיי' שם הלט"ז טוש"ע שם סעי' ז:

קנג ל מיי' שם פ"ט הל' יד טור שם:

שיטה מקובצת

א] צפרניו נועץ כשהוא שוהה ליפול כל שעה: ב] עוף שנחבט שנפל על ברחו: ג] וקדמיה איהו לציבי אפי' מלמעלה למטה כו' איהו הוא דקא שייט הס"ד: ד] כרי ע"ג הקרקע ונפל עוף עליהן: ה] טפוף ואינו קשה. נ"ב נ"א בס"י רפוף:

רבינו גרשום

הבהמה נופלת לארץ מן הרחם ואין חוששין משום ריסוק. תניא דמסייעא לך אדם בן יומו כלומר תניא דמסייעא לך א) דבית הרחם אין בו משום ריסוק דאדם דהא קא חזינן דאדם בן יומו שנולד מטמא בזיבה ואין חוששין לריסוק איברים דאם חוששין לריסוק איברים לא היה מטמא בזיבה דבעינן מבשרו ולא מחמת אונסו. הכא במאי עסקינן כגון שיצא דרך דופן אפי' הכי תימא בית הרחם יש בו משום ריסוקי איברים ולא תסייע ליה מהא בריית' דקתני דמטמא בזיבה דהכא במאי עסקינן כגון שיצא דרך דופן. מיתיבי עגל שנולד ביום טוב שוחטין אותו ביו"ט כלומר ואי אמרינן יש בו משום ריסוקי איברים אמאי שוחטין אותו ביו"ט הכא במאי עסקינן כגון שיצא דרך דופן דאין בו משום ריסוקי איברים. והא קתני סיפא ושוין שנולד ומומו עמו כלומר בכור שנולד ומומו עמו שזה מן המוכן (ואמר) דיכול לשוחטו ביו"ט. ואי מוקמת רישא שיצא דרך דופן ואי דרך דופן מי קדוש בכור דרך דופן. הכא במאי עסקינן כגון שהפרים ע"ג קרקע כו' לעולם לא מוקמינן שיצא דרך דופן. והכא במאי עסקינן כגון שנולד ביו"ט שוחטין אותו ביו"ט שהפרים ע"ג קרקע דודאי אם היה מרוסק לא היה עומד ע"ג קרקע: בית המטבחים אין בו משום ריסוק איברים כלומר כשמפילין הבהמה כשרוצין לשוחטה: נגיחותיה כלומר קולו נשמע כמו שהיה מרוסק: ב) הכה על ראשה כלומר המטה שהכה אותה היה ארוך שמגיע מראשה ועד זנבה או הכה בזנבה והיה ארוך שהגיע לה עד ראשה אין חוששין לריסוק איברין משום חוט השדרה ואי שלים חוטרא אפלגא דגבה כלומר שהיה המטה קצר דשלים אפלגיה דגבה חוששין היכא דשלים חוטרא דלא נפסק חוט השדרה. ואי אית ביה קטרי חוששין אפי' היה ארוך המטה שהלכה לה מראשה ועד זנבה חיישינן לריסוק איברין משום קיטרי ואי מחייה אפסקיה כלומר דאם היה (כלי) מכה לרחבה שלא הכה לארכה מראשה לזנבה חיישינן שלא יפסיק חוט השדרה: בדיקה ודאי בעיא. כלומר אם הכה אותה או נפלה והיה חושש משום ריסוק איברים. ועמדה אינה צריכה לשהות מעת לעת אבל בדיקה בעיא דלא יהא בה אחת מי"ח טרפות. פשטה יד לעמוד אע"פ שלא עמדה. עקרה רגל להלוך כו' כלומר מה דאמרינן הלכה אפי' בדיקה נמי לא בעיא

מסורת הש"ס

א) [נדה לה. ע"ש עא. כריתות ח:], ב) שבת קלו., ביצה ו:, ג) ביצה כו:, ד) נדה מ. ע"ז כג:, ה) ל"ל נגיחותיה, ו) זבחים עד:, ז) רש"ל מ"ז, ח) [בי' הרי"ף עייף מיעף וכן גרסת ערוך בערך עף ג'], ט) [ויקרא יב], י) [שם כג], כ) [עי' ב"י יו"ד סי' נח ד"ה ועוף], ל) [ועי' תוס' ב"ק נ: בד"ה אם שהתה].

* * *

לעזי רש"י

פליינדרי"ש. האנח.

בטודי"ה [בטוי"ר]. חבוט.

אשקושי"א [אישקוי"ש]. פשתן מנוער.

פופידי"ש. חבילות פשתן סרוק.

טיי"ל. עץ תרזה.

* * *

מוסף רש"י

מבשרו. מכח אחרי ומתוקף יצרו [כריתות ח.]. שוחטין אותו ביום טוב. ואינו מוקצה שהרי בין השמשות נמי היה מוכן אגב אמו [שבת קלו.]. ושוין. ר' יהודה ור' שמעון שנחלקו ברואין מומין ביו"ט במסכת ביצה, שאם נולד הוא ומומו עמו שזה מן המוכן. ומותר לבקר מומו ביו"ט, דלא דמי כמתקן ביו"ט דלא איתחזק באיסורא [שם]. שאין כזה משום תיקון ומשום דין, שלא היתה בו חזקת איסור מעולם, ודמתוקי לה לקמן כגון דיתבי דייני התם [ביצה כו.]. מודה היה ר"ש לענין קדשים. דבהמה שילתה דרך דופן פטורה מבכורה, דגבי טומאה וטהרה דקאמר ר"ש מרבי הכתוב אם נקבה תלד, הוסיף לך הכתוב לידה אחרת לרבות יוצא דופן, אבל בקדשים מודי [ע"ז כג.]. שאינו קדוש. קדושת הגוף אלא כשאר קדשים שקדם מומן להקדשן דלא קדשי אלא לדמים ויוצאין לחולין לגיזה ולעבודה [נדה מ.]. עמדה. על רגליה [זבחים עד:]. קיטמא נהילא. אפר דקה [תענית ה:].

* * *

רבינו גרשום (המשך)

פשטה רגל להלוך אע"פ שלא הלכה: צריכה בדיקה כנגד בני מעיים שלא תהא ריסוק: קשין הן אצל נפילה לשון קשה כלומר לא חיישינן בסימנין שיהו מרוסקין: עוף שנחבט על פני המים כלומר וחיישינן משום ריסוק איברים כיון ששט קומתו דיו ממטה למעלה כלומר דשט ממטה למעלה למים אבל בדרך הליכתן של מיא הוא דקא משפלו ליה וחיישינן משום ריסוק איברים. ואי איכא צבי כו' כלומר ואי איכא החתיכה של עץ במים דשף בקרוב לעוף וקדמיה העוף לחתיכה של עץ איהו הוא דקא מסגי ולא חיישנא. גלימא מתוח חיישינן כלומר גלימא שהיה מתוח באויר ונפל העוף עליו חיישינן משום ריסוק. ומ"ט דכי מתיח קשה הוא ומרסק לא מתיח לא חיישי' דרך אצל נפילה. עייף ומיעף לא חיישינן כלומר ואי כפול לא חיישינן דרך הוא. איזילי ומקרבי (כמו קטרן) קיטרי חיישינן למישלש בלע"ז ומקרבה קיטרי שמקרבין האיזלי זה לזה חיישינן דאמרינן על קיטרי נפל אבל לא מקרבי קיטרי אמרינן בינתים נפל. ביתנא דדייק ולא נפיץ חיישינן דקשה הוא ולא משריק דעביד ביזרי חיישינן כלומר אם יש לו גבעולין. ג) דעביד (כשתי חבילות) מהאי גיסא ומהאי גיסא לא חיישינן כלומר איטוני מרחקי מהודי לא חיישי' דאמרי' בינתיים נפל: דקתא חיישינן דק דקתא לא חיישינן. עפר תיחוח זו דק דקתא לא חיישינן דמשריק דעביד כי גגא חבילה: נהילא חיישינן שעשויה כבברה ודאי לא משריק תמחתא חיישינן דבר שגדל סביב העץ שקורין טיל ומתקנין אותו לצורך חבלים ומותחין אותו כעין רצועות והכי קאמר אי מתוקן ומתיח חיישינן דלא שריק גברא לא חיישינן כלומר גברא גדל בדקל: בר מחמיצי ותיפצי כלומר גריסים ועדשים דחיישינן

א) [illegible] ב) מחיצה הכה עד שלא יפסיק חוט השדרה שייך לעיל ע"א. ג) דעביד בטוני כלומר דעביד חבילות חבילות כצ"ל.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones